

УЎК (УДК, UDC) 796.093.43

**БЕЛБОҒЛИ КУРАШГА БОЛАЛАРНИ САРАЛАШДА МУСОБАҚА ФАОЛИЯТИ ВА
ТЕХНИК-ТАКТИК ТАЙЁРГАРЛИК КЎРСАТКИЧЛАР САМАРАДОРЛИГИНИ БАҲОЛАШ
ВА НАЗОРАТ ҚИЛИШ МЕТОДИКАСИ**

10.53885/edinres.2021.98.68.071

Педагогика фанлари доктори, профессор
Ф.А. КЕРИМОВ¹

¹Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия ва спорт университети,
Чирчиқ шаҳри, Ўзбекистон
Мустақил изланувчи

Белбоғли кураш бўйича халқаро тоифадаги спорт устаси
А.У. ХАМИДЖОНОВ²

²Наманган давлат университети,
Наманган шаҳри, Ўзбекистон

Муаллиф билан боғланиш учун:
Abdulaziz19931910@mail.ru

Аннотация. Мақолада белбоғли кураш спорт турига болаларни саралашда мусобақа фаолияти ва техник-тактик тайёргарлик кўрсаткичларини самарадорлигини баҳолаш ва назорат қилиш методикасини ишлаб чиқилиб тажрибада самарадорлиги асосланган.

Калит сўзлар: Белбоғли кураш, саралаш, мусобақа фаолияти, техник-тактик кўрсаткич, баҳолаш, мониторинг қилиш, такомиллаштириш, жисмоний сифатлар.

Аннотация. Статья основана на эффективности эксперимента по разработке методики оценки и контроля эффективности соревновательной деятельности и показателей технико-тактической подготовки при отборе детей в спорт борьбы на поясах.

Ключевые слова: борьба на поясах, квалификация, соревновательная деятельность, технико-тактические показатели, оценка, мониторинг, совершенствование, физические качества.

Annotation. The article is based on the effectiveness of the experiment in the development of the methodology for assessing and controlling the effectiveness of competition activities and technical and tactical preparation indicators in the selection of children in the sport of Belt Wrestling.

Keywords: belt struggle, qualifying, competition activity, technical-tactical performance, evaluation, monitoring, improvement, physical qualities.

Мавзунинг долзарблиги: Спорт амалиётида муайян спорт турига хос жисмоний сифатлар ва техник-тактик ҳаракатлар (усуллар) ни шакллантиришда ҳажми, шиддати жиҳатларидан шуғулланувчилар ёши, жинси ҳамда жисмоний имкониятларига мос меъёрланган ёки табақалаштирилган бундай машқларни қўллашнинг изчил тизимли методик тартибда амалга оширилиши ижобий натижа беради.

Маълумки, техник-тактик кўникмаларга ўргатиш ёки уларни шакллантириш самарадорлиги танланган спорт тури хусусиятларига хос бўлган жисмоний сифатларнинг муносиб равишда ривожланганлиги билан белгиланади. Лекин барча спорт турларида, айниқса вазиятли спорт турларида ўзига хос жисмоний сифатлардан ташқари жисмоний ва техник-тактик имкониятлар таркибида муҳим роль ўйновчи шундай жисмоний-функционал компонентлар ҳам борки, уларнинг юксак шаклланган бўлиши мусобақа тақдирини ҳал қилиши мумкин.

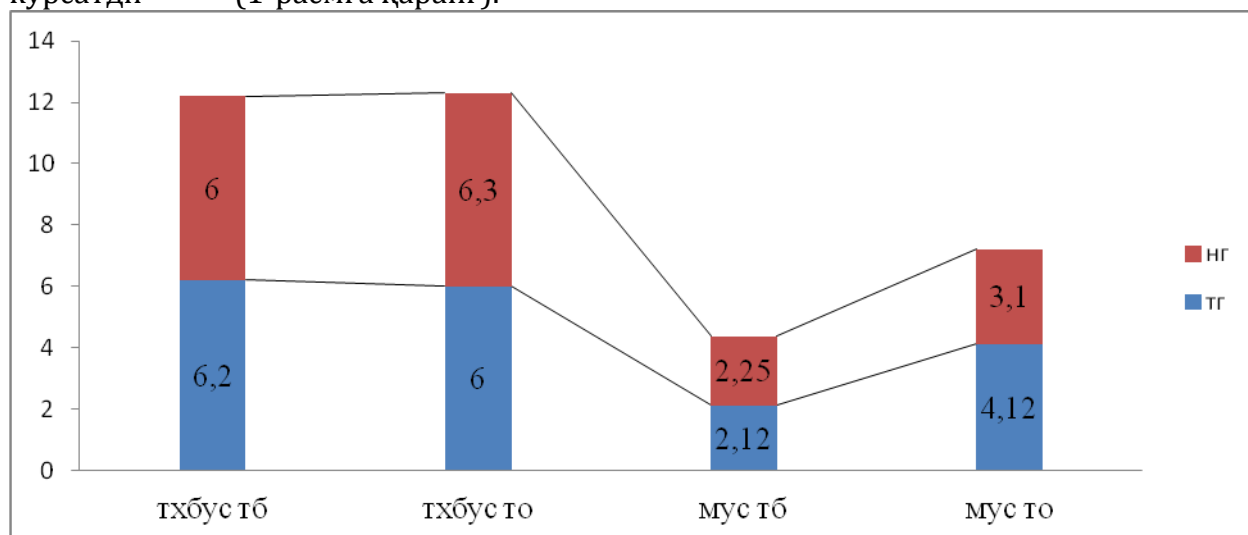
Белбоғли курашга болалар саралашда мусобақа фаолияти ва техник-тактик тайёргарлик кўрсаткичларини назорат қилиш

№	Белбоғли курашчиларнинг техник тактик кўрсаткичлари	Белгиси	Коэффициент			
			Тажриба гуруҳи		Назорат гуруҳи	
			Тб	То	Тб	То
1	Техник ҳаракатларни бажариш учун уринишлар сони	М	6,2	6	6,1	6,3
2	Техник ҳаракатларни бажариш учун баҳоланган (муваффақиятли) уринишлар сони	Н	2,12	4,12	2,25	3,10
3	Техник ҳаракат учун ютиб олинган баллар йиғиндиси	Е	4,25	6,5	4,5	4,75
4	Ҳужумнинг ишончилиги	На	0,52	0,699	0,55	0,59
5	Ўртача баҳо	А	1,3	1,6	1,3	1,4
6	Ҳужум даражаси	Wa	0,71	0,85	0,77	0,82

Изоҳ: Тб-тадқиқот бошида. То-тадқиқот охирида.

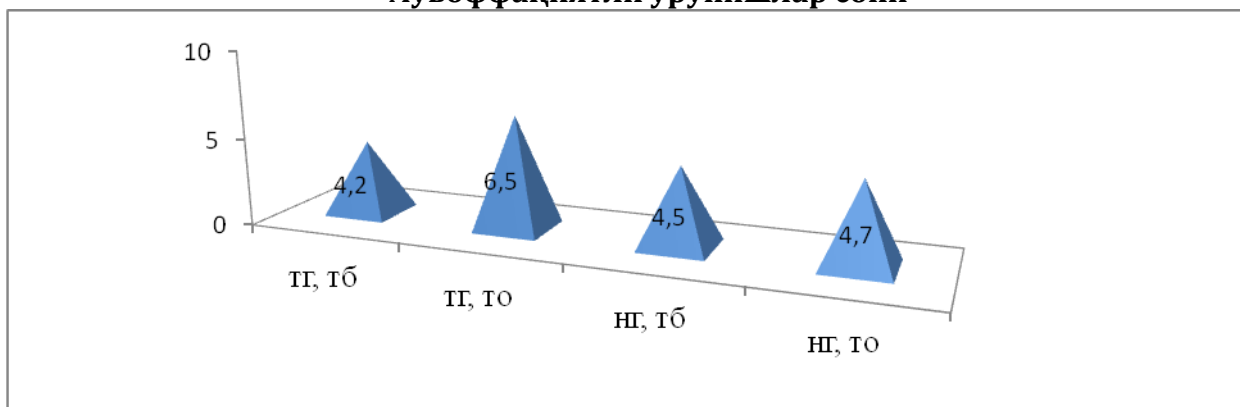
Белбоғли курашга болаларни саралаб олишда мусобақа фаолиятини текшириш олинган техник ҳаракатларни бажариш учун уринишлар сони тажриба бошида тадқиқот гуруҳида тадқиқот бошида 6,2 тани, тадқиқот охирида 6 та уринишни ташкил қилди. Назорат гуруҳида эса тадқиқот бошида 6,1 та уриниш, тадқиқот охирида 6,3 та уринишни ташкил қилди (5-расмга қаранг). Техник ҳаракатларни бажариш учун баҳоланган (муваффақиятли) уринишлар сони тадқиқот гуруҳида тадқиқот бошида 2,12 та уринишни, тадқиқот охирида эса 4,12 тани мувоффақиятли уринишларни ташкил қилди. Тажриба гуруҳида тадқиқот бошида 2,25 тани, тадқиқот охирида 3,10 та муваффақиятли уринишларни ташкил қилди.

Техник ҳаракат учун ютиб олинган баллар йиғиндиси, натижалари бўйича тадқиқот гуруҳи, тадқиқот бошида 4,2 бални ташкил қилган бўлса, тадқиқот охирида 6,5 ни ташкил қилди, назорат гуруҳида, тадқиқот бошида 4,5 ни ташкил қилди, тадқиқот охирида 4,7 бални ташкил қилди. Олинган натижалардан кўриниб турибдики тадқиқот гуруҳида кўрсаткич фоизи назорат гуруҳига нисбатан юқори натижа кўрсатди (1-расмга қаранг).

Изоҳ: ТГ-тажриба гуриҳи, Нг-назорат гуруҳи. ТБ-тадқиқот бошида, тадқиқот охирида. ТХБУУС-техник ҳаракатлар бажариш учун урунишлар сони, МУС-Муваффақиятли урунишлар сони

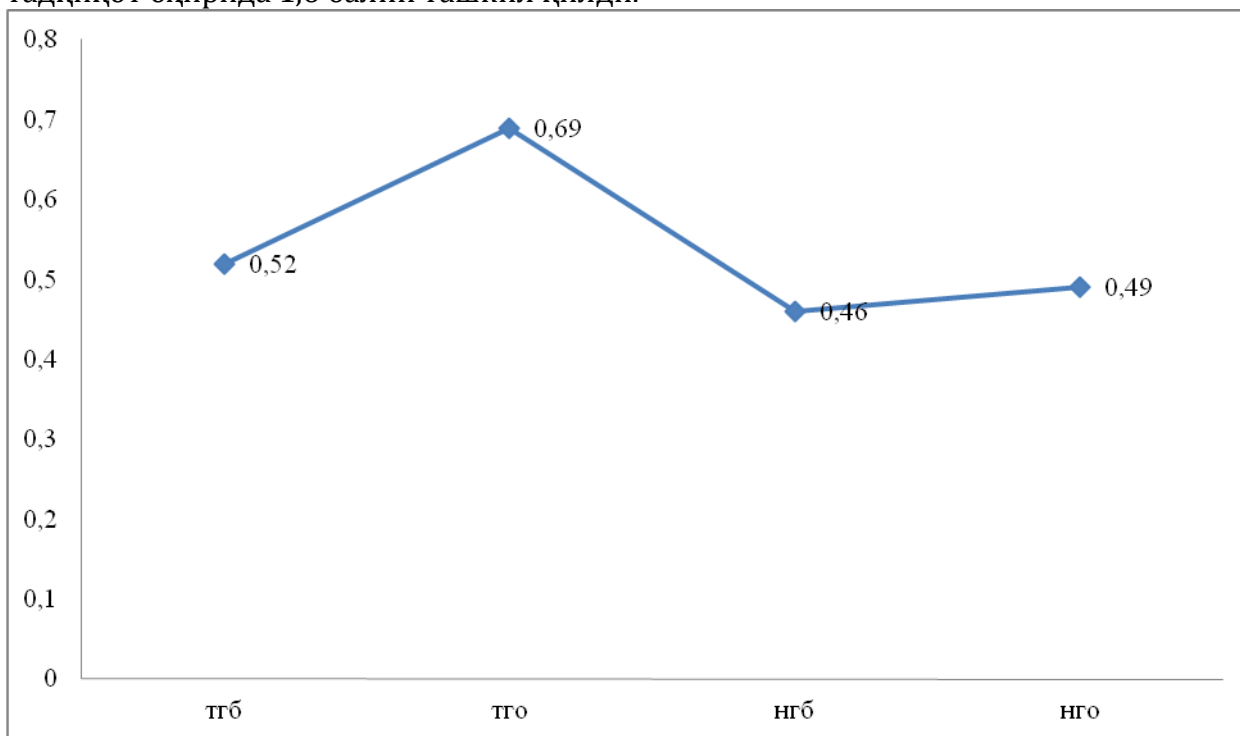
1-расм. техник ҳаракатларни бажариш учун урунишлар сони, мувоффақиятли урунишлар сони

Изоҳ: ТГ-тажриба гуриҳи, Тб-тадқиқот бошида, То-тадқиқот охирида, Нг-назорат гуриҳи, тадқиқот бошида, То-тадқиқот охирида.

2-расм. Техник ҳаракатлар учун урунишлар сони

Ҳужум ишончилиги тадқиқот гуруҳида, тадқиқот бошида 0,52 % натижа кўрсатган бўлса, тадқиқот охирида 0,69% ни ўсишига эришилди. Назорат гуруҳи, тадқиқот бошида 0,55% н, тадқиқот охирида эса 0,59% ни ташкил қилди (3-расмга қаранг). Ўртача баҳо тадқиқот бошида, тадқиқот гуруҳида 1,38 бални, тадқиқот охирида 1,61 бални ташкил қилди. Назорат гуруҳида, тадқиқот бошида 1,6 бални, тадқиқот охирида 1,6 бални ташкил қилди.

Изоҳ: ТГБ-тажриба гуриҳи тадқиқот бошида, ТГО-тажриба гуриҳи тадқиқот охирида, НГБ-назорат гуриҳи тадқиқот бошида, НГО-назорат гуруҳи тадқиқот охирида.

3-расм. Ҳужум ишончилиги

Хужум даражаси тадқиқот бошида, тадқиқот гуруҳида 0.71% ни ташкил қилди, тадқиқот охирида 0,95% ни ташкил қилди. Назорат гуруҳида, тадқиқот бошида 0,77% ни ташкил қилган бўлса, тадқиқот охирида 0.88% ни ташкил қилди. Юқори маълумотлардан кўриниб турибдики тажриба гуруҳи, назорат гуруҳига нисбатан кўрсаткичлар анча юқори натижаларга эришган.

Хулоса. Белбоғли курашчиларнинг мусобақа фаолиятининг энг муҳим, лекин энг кам ўрганилган жиҳатларидан бири бу белбоғни тўғри ушлаш ва усулларни бажараётганда мувозанат сақлаш хисобланади. Бу эса болаларни белбоғли кураш спорт турига саралаш жараёнидаги энг муҳим ҳаракат фаолиятларидан бири ҳисобланади. Шундай қилиб, курашчиларнинг МЖТини баҳолаш учун ишлаб чиқилган тест, мусобақа беллашувларини ўтказиш вақтидаги алоҳида ҳаракат хусусиятларидан бири ҳисобланади. Белбоғли кураш спорт турига болаларни саралаш тизимини яратишда махсус ишлаб чиқилган тестдан фойдаланиш болаларнинг махсус жисмоний тайёргарлиги ҳамда келажакдаги техник-тактик имкониятларини башорат қилиш ва баҳолаш қолаверса мураббий педагогалар саралаб олинган болаларни техник ҳаракатларини бошқаришлари учун имконият яратади. Умумий олганда МЖТ даражасини ифодалайдиган юқорида кўрсатилган тестдаги алоҳида кўрсаткичларни модель кўрсаткичлар билан таққослаш, машғулот жараёнини болаларни жисмоний имкониятлари ҳамда ёш хусусиятлари, МЖТ даражасидан келиб чиқиб самарали ташкил этиш имконини беради.

Адабиётлар

1. Керимов Ф.А. Спорт кураши назарияси ва усулияти ЎзЖТИ нашриёт-матбаа бўлими. 2018.-С. 198-190 .
2. Керимов Ф.А. Спорт соҳасида илмий тадқиқотлар. Тошкент 2018 й.- 334 б.
3. [Халмухамедов Р.Д. Шин В.Н Абдурасулова Г.Б. Тажибаев С.С Ёш яккакурашчиларни кўп йиллик тайёргарлик жараёнинг турли босқичларида саралашнинг меъёрлари / ўқув-услубий қўлланма ЎзЖТИ., 2013.- 166 б.](#)
4. Мирзакулов Ш.А., Мирзанов Ш.С., Артиқов З.С., Қирғизбоев М.М., / Белбоғли кураш бўйича спорт педагогик маҳоратини ошириш. - Тошкент, 2018.- 202 б.
5. . Нуршин Ж.М. Мирзакулов Ш.А Ёш белбоғли курашчиларнинг жисмоний тайёргарлиги. / Халқаро илмий-амалий анжуман “Жисмоний тарбия ва спорт машғулотлари назарияси ва услубиятининг замонавий муаммолари”, II қисм. Тошкент, 2015, - Б.83-84